

УДК: 94(477.82)“1919/1921”

© Галина Малєончук (Луцьк)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ЛУЦЬКА В 1919 – 1921 рр.

У статті проаналізовано соціально-економічне становище Луцька в 1919 – 1921 рр. Охарактеризовано такі аспекти життя міста, як фінансове становище, торгівля, чисельність та зайнятість населення, санітарний стан. Досліджено діяльність польської міської та повітової влади щодо вирішення кризових явищ у соціальній та економічній сферах.

Ключові слова: Луцьк, міські фінанси, зайнятість населення, санітарний стан міста.

Г. Малєончук

Социально-экономическое положение Луцка в 1919 – 1921 гг.

В статье проанализировано социальное-экономическое положение Луцка в период с 1919 по 1921 г., когда Луцк находился под властью сначала украинских, а с мая 1919 г. – польских войск. В статье рассмотрен финансовый кризис, царивший в городе в указанное время, его причины и пути решения польской городской и уездной властью. Представлена информация о численности и занятости населения города. Выделен вопрос санитарного состояния как один из важнейших вопросов для решения после завершения на территории Волины гражданской и польско-советской войн (1919 – 1921 гг.).

Ключевые слова: Луцк, городские финансы, занятость населения, санитарное состояние.

G. Maleonchuk

Social-economic Situation of Lutsk in 1919 – 1921

The author analyzes the social-economic situation in Lutsk in the period from 1919 to 1921, when Lutsk was ruled by the Ukrainian troops, and from May 1919 – by Polish troops. The author investigates the financial crisis that prevailed during this time, the ways of its solution by the Polish municipal and county district governments. Posted information about the number of city population and its employment. Author determined sanitation as one of the most important issue that must to be solved after finishing civil and Polish-Soviet Wars (1919 – 1921).

Key words: Lutsk, city finances, employment, sanitation.

У 1919 р. Луцьк увійшов до складу новоутвореної Другої Речі Посполитої¹, що зумовило подальші особливості його політичного та соціально-економічного розвитку. Пропоноване дослідження є спробою відтворити загальне становище міста в зазначений період та окреслити тенденції його наступних політичних та соціально-економічних перетворень.

Дослідження цієї проблематики не має належного висвітлення в науковій літературі, існують лише окремі розвідки, які дотично її стосуються. До таких варто віднести публікації І. Гуцалюк, в яких авторка простежує діяльність українських та польських органів міського самоврядування щодо вирішення соціально-економічних потреб Луцька в 1917 – 1921 рр.². Серед дослідників, праці яких є важливими для розуміння загальної соціально-економічної ситуації, що склалась на території Волині в 1919 – 1921 рр. є: А. Шваб³, Т. Никитюк⁴, С. Щєблюк⁵. Певні елементи економічного стану Волинського воєводства висвітлені в узагальнюючих дослідженнях В. Меджецького⁶ та Р. Оксенюка⁷. У працях З. Ландау та Є. Томашевського⁸, А. Єзерського та Ц. Лещинської⁹ розглядаються економічні процеси, які відбувались у міжвоєнній Польщі, їх дослідження дало можливість охарактеризувати соціально-економічне становище Луцька на тлі загальнопольської ситуації в цих сферах.

Після відродження Польщі у 1918 р. її економіка переживала складний процес утворення нового державного господарчого механізму та була підпорядкована потребам війни. Військові видатки до листопада 1919 р. становили майже половину Державного бюджету, а станом на березень 1920 р. на військові потреби Польща витратила 60 % своїх фінансів. Разом з тим необхідно було створювати адміністрацію молодій державі, відбудовувати комунікації та реалізовувати інші завдання, що потребували вирішення. У 1920 р. дефіцит бюджету в Польщі загалом склав 91 %¹⁰. Видатки країни покривались з кредитів та емісії грошей. На території Другої Речі Посполитої у 1917 – 1921 рр. були в обігу такі валюти: царські рублі, рублі Тимчасового російського уряду, радянські рублі, німецькі марки, польські марки, австрійські крони, українські карбованці¹¹. 3 грудня 1920 р. обов'язковою грошовою одиницею на території всієї держави стала польська марка. Так, 100 російських царських рублів розмінювали на 216 польських марок¹². З кінця 1918 по грудень 1920 р. кількість банкнот польських марок, що були в обігу, зросла з 8 мільярдів до 49,4¹³. У Луцьку на початку 1920 р. теж робилася спроба випуску міських бон у марках загальною сумою в 300 тисяч, однак таке рішення магістрату не мало підтвердження повітової влади¹⁴.

Збільшення кількості обігових грошей та знецінення польської марки щодо іноземної валюти призводило до зростання цін. Намагаючись запобігти збільшенню цін, влада регламен-

тувала їх для деяких товарів¹⁵. У Луцьку в лютому 1920 р. магістрат затвердив ціни на продукти першої необхідності. Так, фунт (приблизно 0,5 кг) хліба, залежно від якості, коштував від 5 до 7 марок, фунт сухарів – 20 марок, фунт солі – 1 марку 75 фенінгів, 10 яєць – 12 марок, 10 коробок сірників – 5 марок, фунт цукерок – 30 марок, фунт краківської ковбаси – 20 марок¹⁶. Луцький магістрат встановив також ціни для ресторанів міста: обід з 3-х страв – 17 марок, чашка чаю – 2 марки, кухоль пива – 2 марки. В ресторанах був у продажу також міцний алкоголь з 60 та 80 % вмістом спирту за 4 – 5 марок відповідно¹⁷. У цей час щомісячна заробітна плата вчителя звичайної школи становила майже 200 марок¹⁸. Ціни за добу в 15-ти луцьких готелях у лютому 1920 р., залежно від умов, варіювались від 2 до 16 марок¹⁹, у листопаді цього ж року – від 15 до 50 марок, до того ж кількість готелів у місті зменшилась до 6-ти²⁰. У Луцьку в грудні 1919 р. у зв'язку зі збільшенням цін на товари першої необхідності було виплачено одноразову допомогу працівникам магістрату, приурочену до зимових свят. Службовцям магістрату виплатили всього 51300 польських марок, пожежникам міста – 16475, податковій службі – 7800, працівникам відділу постачання, магазину та складу – 20600, міській лікарні – 13435, всього – 109610 польських марок²¹.

У квітні 1919 р. було створено Державне торгівельне управління, яке координувало карткову систему купівлі товарів першої необхідності – таких, як хліб, цукор, сіль, мило, вугілля, сірники. Торгівля через картки охопила 15 % населення країни, зокрема, в першу чергу – мешканців міст²². Розповсюдженням регламентованих товарів займались приватні магазини, кооперативи, у великих містах – відповідні новостворені самоврядні інституції²³. У Луцьку місцеві підприємці активно намагались здобути право на продаж продуктів за картками, тому з цією метою звертались до магістрату. Серед них: Лейб Альтшміль²⁴, Мейер Дрогичин²⁵, Йосип Штеренбойм²⁶, Клара Чичетко²⁷, Антон Критюк²⁸, Шмул Штейнрудь²⁹, Еля Чижик³⁰, а також такі кооперативні товариства споживачів, як “Світло”³¹ та “Взаємність”³². Протягом 1921 р. в Польщі було ліквідовано державне регулювання цін. На місце регламентованого під час війни господарства повертався вільний ринковий механізм³³.

У 1919 – 1921 рр. доходи Луцька склалися з численних податків: з нерухомості, торгівлі та промислу, за утримання велосипедів, собак, коней; плати за надання магістратом послуг із видачі різного роду документів, доходів від міської землі, будівництва та підприємств, податків із вхідних квитків на громадські заходи, з найму помешкання, лікарняного податку та непередбачуваних фінансових надходжень³⁴.

Для стабілізації фінансового становища міста магістрат Луцька спільно з повітовою владою встановлює ряд додаткових податків. Для організації та утримання поліції в місті магістрат видав розпорядження від 7 липня 1919 р., за яким усі без винятку власники складів, крамниць і промислових закладів, а також різного роду ремісники повинні були до 15 липня того ж року викупити у магістраті нові свідоцтва підприємця. Відповідальність за недотримання розпорядження – 3 місяці арешту чи 3 тисячі польських марок штрафу з подвійною ціною викупу підприємницького свідоцтва. Заклади без свідоцтв зачинялися³⁵. Зметою збільшення міських доходів у вересні 1919 р. на користь Луцька збиралось 2 % від суми як ввезених, так і вивезених товарів³⁶, однак у листопаді того ж року було скасовано ввізне мито на харчові товари³⁷. З 29 січня 1920 р. кожен житель Луцька повинен був платити спеціальний податок на проживання в місті. Особи віком від 12 років сплачували 5 марок, за винятком військових, службовців поліції та пожежників. При доведенні, що особа матеріально неспроможна сплатити зазначений податок, бурмістр чи його заступник мав право звільнити її від оплати. За домашніх працівників податок сплачував роботодавець³⁸. Щоб отримати кошти для стабілізації санітарної ситуації в Луцьку, магістрат ухвалює одноразовий санітарний податок у сумі 2 царських рублів від кожного мешканця міста. Кошти передбачалось зібрати до 1 січня 1920 р.³⁹.

Витрати міста Луцька на 1920 р. включали: утримання магістрату, відділу постачання при магістраті, міської комунальної поліції, пожежної служби, утримання міських споруд, витрати на народну освіту, охорону здоров'я та відповідний санітарний стан у місті, загальна до-

помога бідним, святкові винагороди, очищення міста, ремонт свердловин, ремонт мостів, ремонт бруківки та тротуарів, створення парків та непередбачувані видатки⁴⁰.

Згідно зі звітом Луцького магістрату про стан міста у 1919 – 1921 рр., його фінансове становище в досліджуваній період стабілізувалось та стало приносити прибуток (див. табл. 1 та табл. 2)⁴¹.

За чисельністю населення у Волинському воєводстві у 1921 р. Луцьк був на другому місці після Рівного (56024 мешканці)⁴², третім був Ковель (20818 мешканців)⁴³. Згідно з переписом населення, у 1921 р. у Луцьку проживало 21157 осіб, з них 10045 – чоловіки та 11112 – жінки. Дітей віком від 0 до 5 років у Луцьку налічувалось 2120 (10 %); від 6 до 17 включно – 6131 (29 %)⁴⁴. Сиріт у Луцьку було 1290 осіб⁴⁵. Молодь віком від 18 до 29 років становила 5278 осіб (25 %). Населення середнього віку від 30 до 60 років нараховувалося 6461 (30,5 %) осіб, а старшого віку – 1167 (5,5 %). З усієї чисельності населення Луцька уміло читати 13368 осіб (63 %)⁴⁶.

3331 мешканець міста у 1921 р. був римо-католиком (16 %), з цього числа 1707 осіб становлять чоловіки та 1624 – жінки. Серед цієї групи населення 21 % були неосвіченими. Православних у Луцьку налічувалось 2692 особи (1321 – чоловік та 1371 – жінка), що складало 13 % від усього населення міста, 32 % православних лучан не уміло читати. Іудеї в Луцьку становили 70 % (14860 осіб, з них 6895 чоловіків та 7965 жінок), 32 % з яких не вмели читати. Населення інших віросповідань становило 1 % (274 особи: 122 жінки та 152 чоловіки), з них неосвіченими були 0,4 %⁴⁷.

Дані перепису населення 1921 р. показують, що 14,51 % його мешканців були зайнятими у сфері сільського господарства, тваринництва та лісництва; 27,99 % – у промисловому виробництві; 30,39 % – у торгівлі та страхуванні; 3,25 % – у комунікації та транспорті; 10,42 % – у громадській роботі та вільному заробітку; 0,65 % – у армії, флоті та військовій авіації; 3,04 % – у побутовому обслуговуванні; 5,34 % – безробітні чи утримувались родиною; 4,41 % – з невизначеним професійним статусом⁴⁸.

Згідно зі звітами повітового староства за квітень 1920 р., промисловість та торгівля в Луцьку перебували у стані застою⁴⁹. 1919 р в місті існувало 2000 закладів торгівлі, 1800 – у 1920 р., та 2140 – у 1921 р. Щодо промислових підприємств, то у 1919 р. в Луцьку їх було 50, у 1920 – 35, а у 1921 р. їх кількість збільшилась удвічі - до 70. Щорічно в місті відбувалось 52 ярмарки⁵⁰.

На вулицях Луцька розташовувались здебільшого дерев'яні будинки, у 1921 р. їх налічувалось 1083. Окрім того, було 365 мурованих та 75 мішаних. Більшість магазинів розміщувалась у мурованих спорудах (275) і тільки 75 у дерев'яних. Фабричних будинків у Луцьку було 14. Вулиці міста на 75 % вже у 1921 р. були викладені бруківкою, тротуари на головних вулицях – цементні, на бічних – дерев'яні⁵¹.

Санітарний стан міста потребував покращення. Навесні 1920 р. Луцьком поширювалась епідемія плямистого тифу, віспи та частково іспанки⁵². В місті бракувало порядку та чистоти. Окрім головної вулиці – Шосейної, інші були брудними, подвір'я при будинках – неприбранними. У Луцьку переважало бідне населення, засобів до очищення міста не вистачало. Важливим залишалось питання про влаштування міської лазні для бідного населення⁵³. Відомо, що у 1919 р. в Луцьку була загальна лазня, якою можна було скористатись за 3 рублі з особи, а за прийняття окремої ванни – за 7⁵⁴. У квітні 1920 р. магістрат Луцька звернувся до начальника округу з питанням про надання місту позики в сумі 200 тисяч польських марок на очищення міста з умовами повернення до кінця року та із зазначенням того, що така сума ледве зможе задовольнити його санітарні потреби⁵⁵. У травні 1920 р. Луцьк було поділено на 10 санітарних дільниць, за кожною з яких відповідали спеціально призначені особи⁵⁶. Ще у 1921 р. в Луцьку була відсутня каналізація⁵⁷. Варто зазначити, що питання санітарного стану міста залишалось актуальним і протягом усього міжвоєнного періоду.

Отже, підсумовуючи поданий матеріал, зазначимо, що у 1919 р. Луцьк перебував у стані фінансової кризи, яку польська влада частково пододала до 1921 р. за допомогою спроб ста-

білізації сфери грошового обігу та встановлення численних податків. Розвиток Луцька в наступні роки міжвоєнного періоду є темою для подальшого дослідження.

Таблиця 1

Доходи міста Луцька за 1919 – 1921 рр. (суми зазначені у польських марках та фенінгах)

Рік/джерела грошових надходжень	1919	1920	1921
З податків і оплат	434836,91	2321459,83	32317238,50
З інших джерел	115357,21	1164730,33	4176570,42
Загальна сума	550194,12	3486190,16	36493808,92

Таблиця 2

Видатки міста Луцька за 1919 – 1921 рр. (суми зазначені у польських марках та фенінгах)

Рік/сфера витрат	1919	1920	1921
Громадське здоров'я	116466,46	549423,38	3076467,38
Шкільництво	42482,50	100162,20	861269,85
Доброчинність	4946,81	33014,00	5116835,60
Витрати на членів магістрату	39640,00	191841,86	1416100,00
Витрати на міських працівників	285149,99	972917,85	8373304,50
Інші витрати	372535,34	2076217,11	14634718,86
Разом	4214021,1	3923582,40	34518496,19

¹ Łutck w świetle cyfr i faktów na rok 1926 – Łutck, 1925. – S. 5.

² Гуцалюк І. О. Діяльність міського самоврядування Західної Волині щодо розв'язання соціально-економічних проблем регіону (1917–1921 рр.) / І. О. Гуцалюк // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – Вип. 5. – С. 33 – 42.

³ Шваб А. Соціально-економічні процеси на Волині в міжвоєнний період / А. Шваб // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – № 14. – С. 98 – 102.

⁴ Никитюк Т. Історико-економічний аналіз формування системи управління господарським комплексом Волинського регіону у міжвоєнний період (20 – 30-ті роки ХХ ст.) / Т. Никитюк // Економічні науки: Економічна теорія та економічна історія. Зб. наук. пр. – Луцьк, 2007. – Вип. 4 (15). – С. 287 – 299 ; Никитюк Т. Історичний досвід інвестування соціальної сфери Волинського регіону у період між двома світовими війнами (20 – 30-ті роки ХХ ст.) / Т. Никитюк // Економічні науки: Економічна теорія та економічна історія. Зб. наук. пр. – Луцьк, 2005. – Вип. 2 (7). – С. 93 – 110 ; Никитюк Т. Розвиток промислового сектору Волинського воєводства у період між двома світовими війнами (20 – 30-ті роки ХХ ст.) / Т. Никитюк // Економічні науки: Економічна теорія та економічна історія. Зб. наук. пр. – Луцьк, 2006. – Вип. 3 (11). – С. 144– 158.

⁵ Щєблюк С. Соціально-економічне становище Волині в 1919 – 1929 рр. – передумова формування профспілкового руху / С. Щєблюк // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць. – К., 2012. – Вип. 56. – С. 63 – 67.

⁶ Mędrzecki W. Województwo wołyńskie 1921–1939. Elementy przemian cywilizacyjnych, społecznych i politycznych / Włodzimerz Mędrzecki. – Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, 1988. – 203 s.

⁷ Оксенюк Р. Нариси історії Волині (1861 – 1939). – Л.: Видавництво Львівського університету, 1970. – 275 с.

⁸ Landau Z. Tomaszewski J. Gospodarka Drugiej Rzeczypospolitej. — Warszawa : Krajowa agencja wydawnicza, 1991. – 80 s. ; Landau Z. Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski 1918 – 1939. – 321 s.

⁹ Jezierski A., Leszczynska C. Historia gospodarcza Polski. – Warszawa : Key text. – 2003. – 568 s.

¹⁰ Landau Z. Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski 1918 – 1939. – S. 61 – 63.

¹¹ Landau Z. Tomaszewski J. Gospodarka Drugiej Rzeczypospolitej. — Warszawa : Krajowa agencja wydawnicza, 1991. – S. 6.

¹² Jezierski A., Leszczynska C. Historia gospodarcza Polski. – Warszawa : Key text. – 2003. – S. 324.

¹³ Landau Z. Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski 1918 – 1939. – S. 63.

¹⁴ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 4 14.01.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 4.

¹⁵ Landau Z. Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski 1918 – 1939. – S. 81.

¹⁶ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 50 21.02.1920. – Державний архів Волинської області (далі – ДАВО), ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 58.

¹⁷ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 33 09.02.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 36.

¹⁸ Заява вчителів до магістрату м. Луцьк 24.04.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 9, арк. 60.

¹⁹ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 32 04.02.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 34.

- ²⁰ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 200 22.11.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 252.
- ²¹ Протокол засідання магістрату міста Луцька № 132 31.12.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 6, арк. 156.
- ²² Jezierski A., Leszczynska C. Historia gospodarcza Polski. – Warszawa : Key text. – 2003. – S. 264.
- ²³ Landau Z. Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski 1918 – 1939. – S. 64.
- ²⁴ Прохання до бурмістра міста Луцька Лейба Альтшміля 12.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 21.
- ²⁵ Прохання до бурмістра міста Луцька Мейера Дрогичина 25.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 52.
- ²⁶ Прохання до бурмістра міста Луцька Йосипа Штеренбойма 26.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 56.
- ²⁷ Прохання до бурмістра міста Луцька Клари Чичетко 26.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 57.
- ²⁸ Прохання до бурмістра міста Луцька Антона Критюка 27.07.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 79.
- ²⁹ Прохання до бурмістра міста Луцька Шмула Штейнруда 27.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 61.
- ³⁰ Прохання до бурмістра міста Луцька Елі Чижик 27.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 62.
- ³¹ Прохання до бурмістра міста Луцька кооперативного товариства “Світло” 30.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 63.
- ³² Прохання до бурмістра міста Луцька кооперативного товариства “Взаємність” 15.07.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 7, арк. 67.
- ³³ Landau Z. Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski 1918 – 1939. – S. 81.
- ³⁴ Бюджет доходів м. Луцьк 1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 113 – 118.
- ³⁵ Розпорядження ради магістрату м. Луцьк 07.07.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 4.
- ³⁶ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 68 30.08.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 6, арк. 95.
- ³⁷ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 112 25.11.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 6, арк. 131.
- ³⁸ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 22 29.01.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 23.
- ³⁹ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 7 10.06.1919. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 6, арк. 16.
- ⁴⁰ Бюджет витрат магістрату м. Луцьк 1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 119 – 128.
- ⁴¹ Звіт магістрату м. Луцьк про стан міста і його діяльність за 1919 – 1921 рр. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 32, арк. 299 – 301.
- ⁴² Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 wrzesnia 1921 roku. Mieszkania. Ludnosc. Stosunki zawodowe. Wojewodztwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – S. 34.
- ⁴³ Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 wrzesnia 1921 roku. Mieszkania. Ludnosc. Stosunki zawodowe. Wojewodztwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – S. 25.
- ⁴⁴ Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 wrzesnia 1921 roku. Mieszkania. Ludnosc. Stosunki zawodowe. Wojewodztwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – S. 30.
- ⁴⁵ Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 wrzesnia 1921 roku. Mieszkania. Ludnosc. Stosunki zawodowe. Wojewodztwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – S. 72.
- ⁴⁶ Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 wrzesnia 1921 roku. Mieszkania. Ludnosc. Stosunki zawodowe. Wojewodztwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – S. 30.
- ⁴⁷ Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 wrzesnia 1921 roku. Mieszkania. Ludnosc. Stosunki zawodowe. Wojewodztwo Wołyńskie. – Warszawa, 1926. – S. 31.
- ⁴⁸ Зайнятість населення Луцька згідно загального перепису населення 1921 року. – Przegląd Wołyński. – 1931 – № 39 – S. 2.
- ⁴⁹ Рапорт повітового староства про загальне становище повіту 31.03.1920. – ДАВО, ф. 58 Цивільне управління земель Волині та Подільського фронту, м. Луцьк Волинського округу, спр. 1, арк. 58.
- ⁵⁰ Звіт магістрату м. Луцьк про стан міста і його діяльність за 1919 – 1921 рр. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 32, арк. 299 – 301.
- ⁵¹ Звіт магістрату м. Луцьк про стан міста і його діяльність за 1919 – 1921 рр. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 32, арк. 299 – 301.
- ⁵² Рапорт повітового староства про загальне становище повіту 27.03.1920. – ДАВО, ф. 58 Цивільне управління земель Волині та Подільського фронту, м. Луцьк Волинського округу, спр. 1, арк. 65.
- ⁵³ Рапорт повітового староства про загальне становище повіту 27.03.1920. – ДАВО, ф. 58 Цивільне управління земель Волині та Подільського фронту, м. Луцьк Волинського округу, спр. 1, арк. 65.
- ⁵⁴ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 123 16.12.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 6, арк. 143.

⁵⁵ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 100 21.04.1920. – ДАВО, ф. 58 Цивільне управління земель Волині та Подільського фронту, м. Луцьк Волинського округу, спр. 40, арк. 8.

⁵⁶ Протокол засідання магістрату м. Луцьк № 133 12.05.1920. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 19, арк. 170.

⁵⁷ Звіт магістрату м. Луцьк про стан міста і його діяльність за 1919 – 1921 рр. – ДАВО, ф. 158 Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, спр. 32, арк. 299 – 301.

УДК: 27-72(477.82+478)

© Альона Гарбарук (Луцьк)

УКРАЇНЦІ ТА ПОЛЯКИ ВОЛИНІ: ЄДНАННЯ ХРИСТІЯНСТВОМ У СЬОГОДЕННІ

У статті проаналізовано особливості зближення християнства різних обрядів на теренах Волині на тлі потепління відносин поляків та українців у сьогоденні. Розглянуто шляхи налагодження міжконфесійного діалогу, наведено приклади подолання стереотипів минувшини місцевим населенням.

Ключові слова: українці, поляки, Волинь, католицизм, православ'я.

А. Гарбарук

Украинцы и поляки Волыни: единение христианством в настоящем

В статье проанализированы особенности сближения христианства различных обрядов на территории Волыни на фоне потепления отношений поляков и украинцев в настоящем времени. Рассмотрены пути налаживания межконфессионального диалога, приведены примеры преодоления стереотипов прошлого местным населением.

Ключевые слова: украинцы, поляки, Волынь, католицизм, православие.

A. Garbaruk

Ukrainian and Poles in Volyn: Uniting by Christianity in the Present

The features of convergence of various rites of Christianity in the territory of Volyn against the background of warmth of relations between Ukrainian and Poles in the present are analyzed. The ways of establishing interfaith dialogue and the examples of overcoming the stereotypes of the past by local people are also considered.

Key words: Ukrainian, Poles, Volyn, Catholicism, Orthodox Christianity.

Постановка наукової проблеми та її значення. На відносинах поляків та українців Волині у сьогоденні так чи інакше позначаються міжконфесійні реалії, адже релігія завжди була об'єднувачим фактором у підтриманні національної самобутності народу. У минувшині знайдемо немало епізодів конфронтації між католицизмом і православ'ям на теренах краю, що відповідно породжувало взаємну неприязнь між носіями віросповідань. Під сучасну пору наукові та духовницькі кола докладають максимум зусиль для вироблення єдиної стратегії співжиття християнства обох обрядів на Волині. На початку ХХІ ст. оптимальними шляхами пошуку консенсусу є організація спільних конференцій, взаємне відвідання богослужінь, належна увага до знакових подій в історії православної і католицької віри, заснування інституцій задля міжконфесійного балансу в краї. Актуальність проблематики концентрується навколо необхідності вибудувати нову модель спілкування між пересічним поляком та українцем на теренах Волині, в якій релігійне питання не було би каменем спотикання.

Аналіз досліджень проблеми. На відміну від маси праць, присвячених міжвоєнному та післявоєнному часу, а також деякого доробку в царині проблеми становлення та розвитку української полонії від 1990-х років, питання відносин поляків та українців крізь призму віросповідання у сьогоденні є мало розробленим. Звернення до цієї тематики у регіональному вимірі є практично відсутнім у науковому світі.

Мета статті – висвітлити реалії подолання упереджень між православною та католицькою конфесіями на теренах Волині у руслі відповідного зближення у стосунках українців та поляків краю.

Завдання роботи:

- окреслити процес відновлення головної святині католиків на Волині у 1991 році;
- охарактеризувати цілі створення та напрями діяльності Інституту церковних досліджень у Луцьку;
- розглянути особливості налагодження діалогу між православною, римо-католицькою та греко-католицькою вірою за посередництва дискусій наукових кіл та духовенства регіону;
- використати місцевий матеріал для унаочнення тези про подолання стереотипів між поляками та українцями на Волині на релігійному ґрунті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. Одним із незаперечних доказів духовного відродження української полонії та гармонізації її життєдіяльності стало скасування будь-яких обмежень щодо традиційної для поляків римо-католицької церкви на початку 1990-х років. Право на вільний вибір релігії, її сповідування, відправлення релігійних культів, відкрите ви-